

Igitabo cya Yoweli n'Itorero ry'Abadivantisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya - Nimeru Mirongo Itatu n'Itatu

Jeff Pippenger
2026-01-21

Umubare wa Mirongo Itatu n'Itatu

Mu gihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru, bya giporofeti wa bantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bahura n'abakozi bo ku isaha ya cumi n'imwe. Abo bantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine baba baramaze gushyirwaho ikimenyetso, maze icyo gihe bagahamagarira imbaga y'abantu benshi gusohoka i Babuloni no guhagararana na bo ku bw'Isabato y'umunsi wa karindwi.

Urubanza rutangirira ku nzu y'Imana rurangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru, hanyuma urubanza rukerekeza ku Banyamahanga, ari bo mbaga y'abantu benshi—izindi ntama z'Imana. Ibyahishuwe 7 hagaragaza ayo matsinda yombi, kandi mu kimenyetso cya gatanu, abahowe ukwizera bo mu Bihe by'Umwijima babaza bati: “Ni ryari?” kugeza ubwo Imana izacira urubanza ububasha bwa gikipapa kubera ukwicwa kwabo. Babwirwa kuruhukira mu mva zabo kugeza igihe hazuzurizwa itsinda rya kabiri ry'abahowe ukwizera bazira itotezwa rya gikipapa, kandi bahabwa amakanzu yera. Imbaga y'abantu benshi bo mu gice cya karindwi cy'Ibyahishuwe bambaye amakanzu yera, kuko bahagarariye itsinda rya kabiri ry'abahowe ukwizera bazira gikipapa mu kaga k'itegeko ryo ku Cyumweru kegereje. Ibyahishuwe 7 n'ikimenyetso cya gatanu bivuga ayo matsinda yombi, nk'uko n'atorero ya Simuruna na Filadelifiya abigenza. Simuruna ihagarariye abahowe ukwizera bo mu isesekara rya nyuma ry'amaraso ry'ubupapa, naho Filadelifiya igahagararira bya bihumbi ijana na mirongo ine na bine.

Petero yari mu isaha ya gatatu i Kayisariya ya Filipo, kandi nyuma y'“iminsi itandatu,” si amasaha atandatu, yari kugera ku rugabano rw'itegeko ryo ku Cyumweru, ari yo saha ya cyenda.

Maze iminsi itandatu ishize, Yesu ajyana Petero, Yakobo, na Yohana mwene se wa Yakobo, abazamukana ku musozi muremure biherereye. Nuko ahindurirwa ishusho imbere yabo; mu maso he harabagirana nk'izuba, kandi imyambaro ye iba yera nk'umucyo. Nuko dore, babonekerwa Mose na Eliya bavugana na we. Matayo 17:1–3.

Ku itegeko ryo ku Cyumweru, mu buryo bw'ubuhanuzi, abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bahura n'imbaga y'abantu benshi. Eliya ahagarariye abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine batarya ku rupfu, kandi Mose ahagarariye abapfira mu Mwami. Bahagaze hamwe na Kristo ku itegeko ryo ku Cyumweru, ari na ho Kristo asiga ubwami Bwe bw'ikuzo amavuta, nk'uko yashinze ubwami Bwe bw'ubuntu ku musaraba. Niba mugikurikirana logic turimo kugaragaza ihuriye n'igihe cy'amasaha atandatu, kuva ku isaha ya gatatu kugeza ku isaha ya cyenda, ni ngombwa ko mubona ikintu ari cyo kigereranyo cyihariye cyane.

Isaha ya gatatu ya Kayisariya Filipi ni alfa y'omega y'isaha ya cyenda ya Kayisariya Maritima. Ndimu kugaragaza ko atari nyuma y'amasaha atandatu, ahubwo nyuma y'iminsi itandatu, Petero

ari ku Musozi wo Guhindurirwaho ishusho, kandi ibyo na byo bishushanya amateka arangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru, ari ryo saha ya cyenda. Igihe cy'iminsi itandatu gihura n'igihe cy'amasaha atandatu, ariko gusa nk'ifuratali ya Kayisariya igana i Kayisariya. Ikintu cyihariye cyane ni uko iki kintu cy'ifuratali y'amateka iri mu mateka y'igihe cy'amasaha atandatu ari cyo rwose kibaho iyo usuzumye igihe cya Pentekote. Amasaha atandatu ava ku rupfu rwa Kristo kugeza kuri Pentekote ni ifuratali y'igihe kuva ku musaraba kugeza mu mwaka wa 34 nyuma ya Kristo, igihe icyumweru cyera cyasozwaga kandi ubutumwa bwiza bukajya ku Banyamahanga.

“Noneho ubwibone n'ishyari bikinga urugi ngo umucyo utinjira. Iyo ibyavuzwe n'abashumba n'abanyabwenge byemerwa, byari gushyira abatambyi n'abarabi mu mwanya uteye isoni cyane, bigahinyuza ibyo biyitirira byo kuba ari bo basobanura ukuri kw'Imana. Abo bigisha bize cyane ntibashoboraga kwicisha bugufi ngo bigishwe n'abo bitaga abanyamahanga. Bavugaga ko bidashoboka ko Imana yaba yarabarenganye kugira ngo ivugane n'abashumba b'injiji cyangwa abanyamahanga batakebwe. Biyemeje kugaragaza agasuzuguro kabo ku byo bari barumvise byari byakangishije Umwami Herode n'i Yerusalemu hose. Ntibigeze banajya i Betelehemu kureba niba ibyo bintu ari ukuri. Nuko bayobora abantu gufata ko kwita kuri Yesu ari ukwishimisha k'ubuhezanguni. Aho ni ho hatangiriye kwangwa kwa Kristo n'abatambyi n'abarabi. Uhereye icyo gihe, ubwibone bwabo no kwintangira kwabo byakuze bihinduka urwango ruhamye rw'umukiza. Mu gihe Imana yari irimo ifungurira abanyamahanga urugi, abayobozi b'Abayuda bo bari bariyugariye urugi ubwabo.” _The Desire of Ages_, 62.

Mu cyumweru cyera hagati, Kristo yabambwe. Nyuma y'imyaka itatu n'igice, Sitefano aterwa amabuye, maze Koruneliyo ahamagaza Petero. Nyuma y'imyaka itatu n'igice nyuma y'umusaraba, igihe cy'imbabazi kirangira rwose kuri Isirayeli ya kera. Nuko Sitefano yitegereza mu ijuru, abona Kristo ahagaze, ari cyo kimenyetso cy'ikorwa ry'iherezo ry'igihe cy'imbabazi muri Daniyeli 12:1. Urugi rwafungiranywe Isirayeli ya kera, maze rufungurirwa abanyamahanga.

Mu gihe kuva ku rupfu rwa Kristo ku isaha ya cyenda kugeza ku rupfu rwa Sitefano no guhamagarwa kwa Petero ku isaha ya cyenda, Koruneliyo na Sitefano ni abagabo babiri b'ubuhama bemeza ko iminsi igihumbi na magana abiri na mirongo itandatu y'ubuhanuzi yasohoye. Kuva ku isaha ya cyenda y'urupfu kugeza ku isaha ya cyenda y'urupfu, hari iminsi y'ubuhanuzi 1,260. Isaha ya cyenda y'urupfu kugeza ku isaha ya cyenda ya Pentekote igaragaza ishusho ntoya y'iminsi 1,260, mu gihe cy'iminsi mirongo itanu n'ibiri.

Fractale yari igihe cya Pentekote iri ku itangiriro ry'iyi minsi 1.260, kandi ku iherezo ry'iyi minsi Petero ashirwa mu buryo bw'ubuhanuzi ku isaha ya gatatu no ku isaha ya cyenda i Kayisariya. Aho hombi hitwa Kayisariya hagereranya alfa na omega by'igihe cy'ubuhanuzi cy'amasaha atandatu. Muri icyo gihe cy'ubuhanuzi cy'amasaha atandatu cy'izo Kayisariya zombi, Petero agenda iminsi itandatu maze agera ku Musozi wo Guhindurirwaho ishusho. Uwo musozi ugereranya gushyirwaho ikimenyetso gisozwa ku itegeko ryo ku Cyumweru, ari na ho itorero rinesha rishyirwa hejuru y'imisozi yose. Iyo minsi itandatu igereranya igihe cy'amasaha atandatu kuva i Kayisariya kugera i Kayisariya kandi ni fractale iri muri icyo gihe, nk'uko igihe cya Pentekote na cyo cyari fractale ku itangiriro ry'icyo gihe cyera nyir'izina.

Fraktali yo mu ntangiriro yari isohozwa ry'iminsi mikuru yo mu itumba rijyane n'igihe cya Pentekote. Fraktali yo ku iherezo, kuva i Kayisariya Filipi kugeza ku Musozi wo Guhindurirwaho isura, na yo ihujwe mu buryo bw'ubuhanuzi n'icyumweru cyera. Kuri uwo Musozi, Data yaravuze, nk'uko yari yarabigenje mu mubatizo wa Kristo, kandi nk'uko yari kuzabigenza mbere gato y'umusaraba. Data yavugiye mu ijwi ryumvikana incuro eshatu, uhereye ku ntangiriro y'icyumweru cyera kugeza ku musaraba. Rimwe mu mubatizo, hanyuma ku Musozi wo Guhindurirwaho isura, hanyuma na none avugira mu gicucu cy'umusaraba wari wegereje.

Umusaraba ni wo omega y'iminsi 1.260 yatangiye ku mubatizo We. Umubatizo n'umusaraba ni ibimenyetso by'inzira byihariye by'icyumweru cyera cyo muri Daniyeli 9, bityo bigaragaza ko Umusozi wo Guhindurirwaho Ushusho uri mu cyumweru cyera. Niba ibimenyetso by'inzira bya mbere n'ibya nyuma byuzuzwa ubuhanuzi bw'icyumweru cyera, noneho ikimenyetso cyo hagati na cyo, kubw'itegeko ry'ubuhanuzi, kigomba kubigenza gityo.

Umubatizo ni marayika wa mbere; Umusozi wo Guhindurirwaho ni uwa kabiri, kandi umusaraba ni uwa gatatu. Kuri uwo Musozi, Imana yerekanye Mose na Eliya nk'ibimenyetso by'inzira by'itorero ry'abasigaye. Ibyo bishyirwa hamwe n'ikimenyetso cy'ubutatu cya Petero, Yakobo na Yohana. Hari incuro eshatu Yesu yajyanye Petero, Yakobo na Yohana. Ubwa mbere byari ku izuka ry'umukobwa wa Yayiro, ubwa kabiri ku Guhindurirwaho, ubwa gatatu i Getsemani. Ubwa mbere Petero, Yakobo na Yohana biboneye umwari wazutse w'imyaka cumi n'ibiri.

Nuko Yesu agarutse, abantu bamwakirana ibyishimo, kuko bose bari bamuteze. Nuko haza umuntu witwaga Yayiro, yari umutware w'isinagogi; yikubita hasi ku birenge bya Yesu, aramwinginga ngo aze iwe, kuko yari afite umukobwa umwe rukumbi, w'imyaka nk'cumi n'ibiri, kandi yari agiye gupfa. Ariko akiri mu nzira ajyayo, abantu baramukikiza cyane. Luka 8:40-42.

Izina Yayiro risobanura "umumurikira" kandi "kuba uwaka kandi ufite ikuzo." Mu ncuro eshatu Petero, Yakobo na Yohana babayemo bonyine abatumiwe ba Kristo, iyi ni yo ncuro ya mbere, kandi Yayiro agereranya marayika wa mbere umurikisha isi ikuzo ryayo. Uwo mukobwa w'isugi w'imyaka cumi n'ibiri agereranya amasugi agomba kuzazurwa ari ba bantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Kristo yageze mu rugo rw'umukobwa w'isugi nyuma yo guhura kwe n'umugore wari umaze imyaka cumi n'ibiri arwaye kuva amaraso.

Maze umugore wari umaze imyaka cumi n'ibiri aza amaraso, akaba yari yarashoye ibyari bimutunze byose ku baganga, nyamara ntiyagira n'umwe umukiza; aza amukurikira inyuma, akora ku musozo w'umwenda we; uwo mwanya amaraso ye ahita ahagarara. Luka 8:43, 44.

Umwari w'isugi w'imyaka cumi n'ibiri aramenyekanishwa, hanyuma mu murongo ukurikiyeho hamenyekanishwa umugore wari umaze imyaka cumi n'ibiri arwaye kuva amaraso. Uwo mugore yari amaranye ikibazo cyo kuva amaraso ubuzima bwose bw'uwo mwarikazi. Yesu yari hafi kunyura iruhande rw'uwo mugore wari urwaye kuva amaraso, kugira ngo agere ku mukobwa w'isugi. Uwo mugore ahagarariye ubutumwa bw'umumarayika wa mbere nk'uko bugaragazwa n'ubutumwa buhabwa Laodikiya. Kristo yari agiye kuzura no guha ubuzima uwo mwarikazi w'isugi, kandi wa mugore urwaye, umugore w'i Laodikiya, yari agifite amahirwe magufi yo

gukoraho Ubumana. Umwana ahagarariye igisekuru cya nyuma, kandi Yesu arimo anyura iruhande rw'umugore urwajwi, Laodikiya, kugira ngo ahagurutse uwo mwarikazi w'iminsi y'imperuka. Iyo uwo mwarikazi azutse, uwo mugore aba yarakize cyangwa yararenganyijwe.

Ikiranga kiranga marayika wa mbere ni ubwoba, kandi hari ubwoko bubiri bw'ubwoba.

Akivuga atyo, haza haza umuntu avuye mu rugo rw'umutware w'isinagogi, aramubwira ati: Umukobwa wawe yapfuye; ntukomeze kurushya Umwigisha. Ariko Yesu abyumvise, aramusubiza ati: Witinya; wizere gusa, kandi arakira. Luka 8:49, 50.

Nuko Petero, Yakobo na Yohana binjira mu cyumba aho umuzuko, ushushanywa n'umubatizo wa Kristo, wagereranyaga guhabwa imbaraga kw'abamarayika ba mbere n'uwa gatatu. Umusozi wo Guhindurirwaho ishusho ni ubwa kabiri Petero, Yakobo na Yohana babaye abahamya. Umusozi wo Guhindurirwaho ishusho ni marayika wa kabiri, kandi igihe Kristo yajyanaga abo bigishwa nyine i Getsemani, byagereranyaga marayika wa gatatu. Ku ntambwe ya kabiri, ku Musozi wo Guhindurirwaho ishusho habaho "gukuba kabiri," kuko ikimenyetso cy'inzira cy'uwo Musozi ari cyo kiri hagati mu bihe bitatu Se yavuzemo. icya mbere cyabereye ku mubatizo We, gihura n'umuzuko w'umwari w'imyaka cumi n'ibiri, icya kabiri cyari Umusozi, kandi icya gatatu cyari mbere gato y'umugaraba. Ibihe bitatu Se yavuzemo n'inshuro eshatu abo bigishwa batatu bajyanye na Yesu bonyine bihurizwa hamwe n'uko ikimenyetso cya kabiri cy'inzira muri buri murungo ari Umusozi wo Guhindurirwaho ishusho.

Ageze mu nzu, ntiyemera ko hagira umuntu winjiramo, keretse Petero, na Yakobo, na Yohana, na se w'umukobwa na nyina. Bose barariraga kandi bamuborogera; ariko arababwirira ati: Ntimurire; ntiyapfuye, ahubwo arasinziye. Baramuseka bamugira urw'amenyo, kuko bari bazi ko yapfuye. Ariko bese arabasohora, afata ukuboko kwe, arahamagara ati: Mwari, haguruka. Umwuka we uragaruka, aherako arahaguruka; maze ateguka ko bamugaburira. Ababyeyi be baratangara cyane; ariko arabihanangiriza kugira ngo batagira uwo babwirira ibyabaye. Luka 8:51-56.

Petero, Yakobo na Yohana biboneye umumarayika wa mbere mu kuzuka kw'isugi, yari isinziriye nk'uko Lazaro yari ari. Imaze gukanguka, yahise ihaguruka kandi ihabwa ibyokurya. Iyo Eliya na Mose bazurwa mu Ibyahishuwe igice cya cumi na kimwe, bahita bahaguruka, maze Umwuka Wera agasukwa nta rugero, ibyo bikaba bishushanya ibyokurya by'isugi. Umusozi wo Guhindurirwaho ishusho wari nyuma y'iminsi itandatu uherye i Kayisariya ya Filipino, usibye igihe Luka yanditse ibyo byabaye.

Nuko hashize nk'iminsi umunani nyuma y'ayo magambo, ajyana Petero na Yohana na Yakobo, azamuka umusozi gusenga. Ariko asenga, ishusho y'obuso bwe irahinduka, imyambaro ye iba umweru ikayangana. Kandi dore, abantu babiri bavugana na we, ari bo Mose na Eliya. Luka 9:28-30.

Matayo na Mariko bombi bavugaga mu buryo budasubirwaho bati "nyuma y'iminsi itandatu," naho Luka akavugaga ati "hafi" y'iminsi umunani. Abanditsi ba Bibiliya bakoresheje uburyo bubiri bwo kubara igihe; bumwe bwitwaga kubara mu buryo bwo kubariramo no mu ntangiriro no ku mpera, ubundi na bwo bukitwaga kubara hadashyirwamo umunsi w'intangiriro n'uwo ku mpera. Urebeye ku

ikubitiro byasa n’aho harimo ukwivuguruza, ariko kuba Luka yaravuze ati “hafi” bigaragaza ko yavugaga akurikije uburyo bwo kubara burimo no ku ntangiriro no ku mpera; kandi igihe Matayo na Mariko bavuga bati “nyuma y’iminsi itandatu,” bagaragaza ko babaraga iminsi yuzuye, batabariyemo umunsi watangije igihe cy’iminsi umunani cyangwa umunsi washoje icyo gihe cy’iminsi umunani. Iryo tandukanirwo ritanga ibimenyetso bibiri by’imibare by’igihe kimwe; kimwe ni umubare umunani, ikindi ni iminsi itandatu.

Icyemezwa n’ubuhamya bubiri bw’igihe cy’iminsi itandatu cyangwa umunani cyo kuva i Kayisariya ya Filipino no ku Musozi wo Guhindurirwaho, ni uko mu gihe Kristo ashirahohotse ikimenyetso ku bihumbi ijana na mirongo ine na bine, umubare umunani ushushanywe abantu umunani bari mu Nkuge ya Nowa, naho umubare gatandatu ugashushanywe itorerwa rya gatandatu rya Filadelifiya, rigenewe kuzaba itorerwa ari ryo rya munani, ari irikomoka kuri arindwi. Bahindurwamo aba munani mu gihe cyo guhabwa ikuzo kwa Mose, Eliya na Kristo. Guhabwa ikuzo ku musozi na byo bishushanywe no guhabwa ikuzo ku musozi mu mateka ya Mose.

Igihe Mose yazamukaga umusozi yajyanye na we abakuru mirongo arindwi na Yosua.

Maze Mose arazamuka, ajyana na Aroni, Nadabu, Abihu, n’abakuru mirongo arindwi bo muri Isirayeli; babona Imana ya Isirayeli. Munsi y’ibirengere byayo hari hameze nk’umukorano ushashe w’ibuye rya safiro, kandi hasa nk’ikirengere ubwacyo mu kubonerana kwacyo. Kandi ku banyacyubahirwa bo mu bana ba Isirayeli ntiyarambuye ukuboko kwayo; kandi babonye Imana, bararya kandi baranywe. Uwitwaga abwira Mose ati: Zamutse unsange ku musozi, ugumeye; nanjye nzaguhira ibisate by’amabuye, n’amategeko, n’amabwiriza nanditse, kugira ngo ubigishe.

Mose arahaguruka, n’umukozi we Yosua; Mose arazamuka ajya ku musozi w’Imana. Nuko abwira abakuru ati: Nimudutegereze hano kugeza ubwo tuzagarukira iwanyu; kandi dore, Aroni na Huri bari kumwe namwe: nihagira umuntu ugira ibyo abaza, aze kuri bo.

Mose arazamuka ajya ku musozi, maze igicu gitwikira uwo musozi. Kandi ubwiza bw’Uwitwaga buba ku musozi wa Sinayi, igicu kiwutwikira iminsi itandatu; ku munsi wa karindwi ahamagara Mose ari hagati muri cya gicu. Kandi uko ubwiza bw’Uwitwaga kwasaga byari nk’umuriro ukongora ku gasongero k’umusozi, imbere y’amaso y’abana ba Isirayeli. Mose yinjira hagati muri cya gicu, arazamuka ajya ku musozi; Mose amara kuri uwo musozi iminsi mirongo ine n’amajoro mirongo ine. Kuva 24:9–18.

Ubutumwa bw’umumarayika wa mbere bwari ukuzuka k’umukobwa wa Yayiro, bujyanye n’umubatizwa wa Kristo. Hanyuma, hashize iminsi itandatu, haza Umusozi wo Guhindurirwaho, ari wo mumarayika wa kabiri, wayoboye ugana ku musaraba, ari wo mumarayika wa gatatu. Nk’uko uwo mumarayika wa kabiri ari, uwo Musozi ufite ubuhamya bubiri, kuko kuvugaga kwa Data kuri uwo Musozi guhuza n’umurongo wa kabiri muri wa batatu. Inshuro eshatu Petero, Yakobo na Yohana babaye abashyitsi batoranyijwe bonyine ba Kristo, n’inshuro eshatu Data yavuzemo, byombi bigaragaza ukwigaragaza kwa kabiri kw’ijwi rya Data; kandi ubwa kabiri Yesu yajyanye Petero, Yakobo na Yohana, ni ku Musozi wo Guhindurirwaho. Ikimenyetso cya kabiri cy’inzira, ari cyo uwo Musozi, gifite ubuhamya bubiri bw’ijwi rya Data n’abo bigishwa batatu, kuko

ubutumwa bwa kabiri buri gihe bugaragaza “gusubirwamo kabiri.”

Igihe cy’amasaha atandatu kiri hagati y’igitambo cya nimugoroba n’igitambo cya mu gitondo, gishushanywa n’iminsi itandatu ivugwa na Matayo na Mariko uherye i Kayisariya ya Filipo kugera ku Musozi, na cyo gishushanywa n’iminsi itandatu ya Mose, kugeza igihe ahamagarirwa kwinjira mu gicu ku muni wa karindwi.

Umurongo utangirana n’igihe cyo gutinda kwa marayika wa kabiri, nk’uko Mose ategeka abakuru mirongo irindwi “gutegereza” kugeza agarutse. Iminsi itandatu ya mbere iri muri uwo murongo itandukanyijwe, nyamara iracyari igice cy’iminsi mirongo ine n’itandatu yose. Iyo minsi itandatu ni igihe kiyobora ku kigeragezo cya gatatu, kigereranywa n’iminsi mirongo ine. Iminsi mirongo ine n’itandatu ishushanya urusengeru; iminsi ya gatandatu ni amasaha atandatu kuva ku rupfu rwa Kristo kugeza kuri Pentekote, amasaha atandatu kuva ku kubambwa kwe kugeza ku rupfu rwe, amasaha atandatu ya Kayisariya kugera i Kayisariya, n’amasaha atandatu ya Petero kuva mu cyumba cyo hejuru kugera ku rusengeru. Mose ari kwakira amategeko y’isezerano, kandi ari guhabwa amabwiriza y’uko urusengeru ruzubakwa. Nubwo Bibiliya ivuga ko nta muntu wabonye Imana, abakuru “babonye Imana ya Isirayeli.” Uguhimbazwa kw’Imana ku musozi hamwe na Mose n’abakuru kwashushanyaga uguhimbazwa kwabereye ku Musozi wo Guhindurirwaho. Byombi birimo igihe cy’iminsi itandatu. Umurongo wa Mose urimo igihe cyo gutinda kwa marayika wa kabiri n’iminsi mirongo ine n’itandatu yuzuye igereranya urusengeru. Iminsi mirongo ine yamaze yakira amategeko igereranya gushyirwaho ikimenyetso.

Petero yari i Kesariya ya Filipo mu isaha ya gatatu, ari mu rugendo rujya i Kesariya Maritima mu isaha ya cyenda, kandi mu minsi itandatu kugeza ku munani aba ageze ku Musozi, atindana n’abakuru mirongo irindwi ba Mose, ubwo abonye iyerekwa ry’Umwami wahawe ubwiza, nk’uko Daniyeli na we yaribonye mu gice cya cumi. Daniyeli yabonye Umwami imbonankubone, nk’uko byagendekeye Gideyoni n’abakuru mirongo irindwi. Umusozi wo Guhindurirwaho Ushusho ni ho urugendo rwa Lawodikiya rw’abo ibihumbi ijana na mirongo ine na bine ruhindurirwa rukaba urugendo rwa Filadelifiya rw’abo ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Bahinduka itorero rya munani ari ryo torero rya gatandatu, bityo tukabona iminsi itandatu n’iminsi umunani.

Amasaha atandatu yo kuva ababambiwe ku musaraba kugeza ku rupfu rwe, amasaha atandatu ya Pentekote, amasaha atandatu ya Kayisariya kugera i Kayisariya, iminsi itandatu yo kugera ku Musozi wo Guhindurirwaho ishusho n’iminsi itandatu ya Mose yagejeje ku minsi mirongo ine ni umurongo umwe n’uwo. Hagati ya Kayisariya Filipi, ari yo Paniumi, n’itegeko ryo ku Cyumweru, ibihumbi ijana na mirongo ine na bine birashyirwaho ikimenyetso. Uko gushyirwaho ikimenyetso gutera ugucikamo ibice.

Nuko jye Daniyeli jyeneyine ni jye wabonye iryo yerekwa; kuko abagabo bari kumwe nanjye batabonye iryo yerekwa; ariko guhinda umushyitsi gukomeye kubagwirira, bituma bahunga ngo bihishe. Daniyeli 10:7.

Mose yitandukanyije n’abakuru igihe yavugaga ati: “Mudutegereze hano, kugeza ubwo tuzagarukira iwanyu.” Mose yitandukanyije na mirongo irindwi mu gihe cyo gutegereza, kandi ibyumweru mirongo irindwi bigereranya igihe cyo kugeragezwa cy’abantu b’isezerano rya mbere.

Icyumweru cya mirongo irindwi kimaze kurangira, kandi icyo cyumweru cya mirongo irindwi cyari icyumweru cyera Kristo yakomejemo isezerano na benshi, Kristo yahise yitandukanya mu buryo bwuzuye n'abantu b'isezerano rya mbere. Igihe abantu b'isezerano rya mbere bashoboraga gukemura ikibazo cyabo cy'amaraso, ari byo kuri bo byari ukwizera ko bakijijwe n'amaraso ya Aburamu, cyari kirangiye, maze umwari w'imyaka cumi n'ibiri arazurwa kugira ngo akore umurimo. Igihe cyo gutegereza gitangiye, Mose yaherewe amategeko y'isezerano n'amabwiriza yo kubaka urusengero.

Igihe Petero, Yakobo na Yohana bari ku Musozi, ugushyirwaho ikimenyetso kw'ubwoko bw'Imana, no gukurikiraho kuzamurwa kwabwo ngo bube ibendera, bigereranya abo bantu b'isezerano nk'urusengero rw'abahumbi ijana na mirongo ine na bane. Abakozi b'isaha ya cumi n'imwe ni bwo bahita bifatanyaga n'urwo rusengero.

Uwiteka avuga atya ati: Murinde ubutabera, mukore ibyo gukiranuka; kuko agakiza kanjye kari hafi kuza, no gukiranuka kwanjye kukaba hafi guhishurwa. Hahirwa umuntu ukora ibyo, n'umwana w'umuntu ubikomerezaho; urinda Isabato kugira ngo atayanduzaga, kandi akabuzaga ukuboko kwe gukora ikibi icyo ari cyo cyose. Kandi umunyamahanga wifatanyije n'Uwiteka ntakavuye ati: "Uwiteka yantandukanije rwose n'ubwoko bwe"; kandi n'inkone ntakavuye iti: "Dore ndi igiti cyumye." Kuko Uwiteka avuga atya ku nkone zirinda amasabato yanjye, zigahitamo ibinshimisha, kandi zigakomera ku isezerano ryanjye ati: Nzaziha no mu nzu yanjye no mu nkike zanjye umwanya n'izina biruta iby'abahungu n'abakobwa; nzaziha izina ry'iteka ritazavanwaho. Kandi n'abanyamahanga bifatanyaga n'Uwiteka, kugira ngo bamukorere, no gukunda izina ry'Uwiteka, no kuba abagaragu be, buri wese urinda Isabato kugira ngo atayanduzaga, kandi agakomera ku isezerano ryanjye; abo na bo nzabazana ku musozi wanjye wera, kandi nzabanezeza mu nzu yanjye yo gusengeramo: ibitambo byabo byoswa n'umuriro n'ibitambo byabo bizemerwa ku gicaniro cyanjye; kuko inzu yanjye izitwa inzu yo gusengeramo y'amahanga yose.

Uwiteka Imana ikoranye abirukanywe bo muri Isirayeli aravugaga ati: "Nzongera kumukoranyiriza abandi, uretse abamaze gukoranirizwa hamwe na we." Yesaya 56:1-8.

Petero, Yakobo na Yohana, kimwe na Mose, bagereranya "abirukanywe bo muri Isirayeli," birukanwe n'abavandimwe babo babangenaga.

Uwiteka avugaga atya ati: Ijuru ni ryo ntebe yanjye y'ubwami, isi na yo ni intebe y'ibirenga byanjye; none inzu munyubakira iri he? Kandi ahantu ho kuruhukira hanjye ni hehe?

Kuko ukuboko kwanjye kwaremeye ibyo byose, kandi ibyo byose ni ko byabayeho, ni ko Uwiteka avugaga; ariko uyu ni we nzareba: ni ukene kandi ufite umutima umenetse, ugatitira ijamba ryanjye. Uwica ikimasa ameze nk'uwishe umuntu; utamba umwana w'intama ameze nk'uciye imbwa ijosi; utamba ituro ameze nk'utambye amaraso y'ingurube; utwikira imibavu ameze nk'uhaye ikigirwamana umugisha. Ni ukuri, bihitiyemo inzira zabo bwite, kandi ubugingo bwabo bwishimira ibizira byabo. Nanjye kandi nzabatoranyiriza ibyo bibeshya byabo, kandi nzabazanira ibyo batinyaga; kuko igihe nahamagara, nta wasubizaga; igihe navugaga, ntibumvaga: ahubwo bakoraga ibibi imbere y'amaso yanjye, bagahitamo ibyo ntishimiraga.

Nimwumve ijambo ry'Uwiteka, mwebwe muhindishwa umushyitsi n'ijambo rye; bene wanyu babanze kubanga, bakabirukana babahora izina ryanjye, baravuze bati: Uwiteka nahabwe icyubahiro; ariko azaboneka kugira ngo mwebwe munezerwe, na bo bazakorwa n'isoni. Yesaya 66:1-5.

Ijambo "ibyishimo" riboneka incuro nyinshi no mu buryo bunyuranye mu Byanditswe, nk'uko n'ijambo "gukoza isoni" riboneka. Mu rwego rw'ubutumwa bwa Petero buvuye mu gitabo cya Yoweli, isoni n'ibyishimo bigereranywa nk'uko abajijutse n'abapfapfa, cyangwa nk'ingano n'urumamfu. Isoni n'ibyishimo bigereranya, mu rwego rwa Yoweli, abafite amavuta, ari bwo butumwa bw'imvura y'itumba, n'abatayafite. Ni uko gusa iyo ubonye uyu mwihariko ushobora kugera ku busobanuro bwimbitse bw'aya magambo ngo: "Abavandimwe banyu babanga, bakabirukana babahora izina ryanjye." Abo bavandimwe ni ba bandi muri Spalding and Magan, paji ya mbere n'iya kabiri, bitwa "Abadiventisiti bo mu izina gusa, nka Yuda," bazaduca "bakatugeza ku Bakatolika," "kuko batwangaga babahora Isabato, kuko batashoboraga kuyivuguruza." Abavandimwe banyu babanga babirukana babahora ubutumwa bw'Isabato y'igihugu, Mose incuro ndwi, budashobora kuvuguruzwa. icy'ingenzi hano ni uko birukanwa kubera impaka z'inyigisho, ikiganiro mpaka, nk'uko Yesaya abyita, kandi icyo kiganiro mpaka cy'inyigisho ni ubutumwa bw'imvura y'itumba.

Yoweli yita ubwo butumwa "divayi nshya," kandi niba ufite ubwo butumwa, ufite umunezero. Niba utabufite, ukanguka nk'uko abasinzi bo muri Yoweli bakanguka, ugasanga divayi nshya ikuwe ku munwa wawe. icyo gihe uba, mu buryo bw'ubuhanuzi, "ukozwe n'isoni." icyiciro gifite amavuta gifite umunezero, naho icyiciro kidafite amavuta kigakorwa n'isoni. Amavuta na yo ni divayi nshya, kandi ahuzwa n'umunezero. Ni cyo gituma Yesaya avuga ati, "Nimwumve ijambo ry'Uwiteka." icyiciro kimwe gihitamo kumva, ikindi nticyumvira ijwi ry'impanda. Yesaya agaragaza by'umwihariko icyiciro cyumva, ubwo avuga ati, "mwebwe muhindishwa umushyitsi n'ijambo rye." Uwiteka akoranya abajugunywe kure kubera ubutumwa bwageze ku wa 9/11, kandi mu gihe cy'itegeko ryo ku cyumweru, akoranya inkone za Yesaya, zigereranywa n'ibiti byumye. Nibaramuka bafashe isezerano rikomeye, ntibazongera gutandukanywa n'umusozi wera w'Imana.

Inkone cyangwa igiti cyumye bishushanya urupfu. Inkone ntishobora kubyara, kandi igiti cyumye nta buzima kigira. Isezerano ni uko niba abo Banyamahanga, cyangwa abakozi b'isaha ya cumi n'imwe, bazemera isezerano rigereranywa n'Isabato, bazagira abahungu n'abakobwa. Mbere abanza gukoranya abaciwe bo muri Isirayeli, hanyuma akazamura abo baciwe nk'ikimenyetso, maze agakoranya n'izindi ntama ze. Gukoranya kwa mbere n'ukwa kabiri bishushanya igihe gihera kuri 9/11 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, ubwo Mwuka Muziranenge ari kuminjagira, kandi n'igihe gihera ku itegeko ryo ku Cyumweru kugeza igihe Mikayeli azahagurukira kandi imvura y'itumba izasukwa idafite urugero. Muri ibyo bihe byombi, imvura y'itumba ni ubutumwa, kandi iyo ubufite buzanira umunezero, naho iyo utabufite bukakuzanira isoni.

Igitabo cya Matayo kigabanyijemo imirongo itatu, ihagarariye abamarayika batatu bo mu Ibyahishuwe cumi na bine. Buri murongo muri icyo mirongo itatu na wo urimo ibice bimeze nk'ishusho z'abamarayika batatu. Umurongo wa kabiri, uhereye ku gice cya cumi na kimwe ukageza ku gice cya makumyabiri na bibiri, ni wo murongo wo hagati, kuko ari wo marayika wa

kabiri, ushyizwe hagati y'umumarayika wa mbere n'uwa gatatu. Igitabo cya Matayo ubwacyo ni umurongo wo hagati, iyo turebye ibice bya cumi na kimwe kugeza kuri makumyabiri na bibiri mu rwego rw'ibice by'isezerano byo muri Itangiriro no mu Ibyahishuwe.

Igice cyo hagati cy'imitwe cumi n'ibiri y'isezerano ni icya Matayo, kandi umurongo wo hagati w'imirongo itatu ya Matayo uboneka muri iyo mitwe nyine cumi n'ibiri. Igice cyo hagati cy'iyoy mitwe cumi n'ibiri ni ugushyirwaho ikimenyetso kw'abihumbi ijana na mirongo ine na bine. Iyo ngingo yo hagati ihagarariwe n'imirongo itatu, ihura n'imirongo itatu yo hagati y'imitwe cumi n'ibiri y'isezerano ya Itangiriro n'Ibyahishuwe.

Petero ni ihuriro ry'ihuriro ry'ihuriro, kandi ahagarariye umugeni wa gikristo wa mbere n'uwa nyuma. icyo ni ikimenyetso cy'Icyatangira n'Icyanyuma. Palmoni kandi yashyize ikimenyetso cye ku ihindurwa ry'izina rya Petero, igihe yateguraga amayobera y'izina rya Petero mu Cyongereza. Yesu yavuganye na Petero mu Giheburayo, kandi icyo kiganiro cyanditswe mu Kigiriki hanyuma nyuma gishyirwa mu Cyongereza. Mu Cyongereza, Palmoni yahaye Petero izina akoresheje inyuguti ya 16 y'inyuguti z'Icyongereza, igakurikirwa n'iya 5, igakurikirwa n'iya 20, igakurikirwa n'iya 5, igakurikirwa n'iya 18, azi neza rwose ko ubwo We, ari we Palmoni, yaremaga iryo zina ryagombaga kuva mu Giheburayo, rikajya mu Kigiriki rikagera mu Cyongereza. Yateguye kandi ko iryo zina ry'Icyongereza ryemerera amayobera yo kugwiza izo nyuguti eshanu zikurikiranye kugira ngo hagerwe ku mubare w'ibihumbi ijana na mirongo ine na bine. Palmoni, na we ari uwa mbere n'uwa nyuma, yateguye ko iya mbere muri izo nyuguti eshanu n'iya nyuma muri zo z'Icyongereza zigize izina Petero ari inyuguti ya 16 n'iya 18, kuko izina Petero ryari riteganyirijwe kugaragara muri Matayo 16:18.

Nubwo hamwe n'ibyo byose byerekeye Petero, turacyakeneye kuvuga ku "igereranyo cya zahabu." Igereranyo cya zahabu kigaragazwa na Matayo 16:18, kuko icyo gereranyo ari 1.618. Igereranyo cya zahabu gifitanye isano n'imiterere ya fractals iboneka muri kamere, kandi igihe Palmoni ashya Petero muri Matayo 16:18, Palmoni aba agaragaza ko urufunguzo rw'ubuhanuzi rushyirwa ku rutugu rwa Eliyakimu muri Yesaya 22:22, n'imfunguzo z'ubuhanuzi zihabwa Petero n'itorero muri uwo murongo, bikubiyemo fractals z'ubuhanuzi.

Kezariya Filipi ku isaha ya gatatu kugeza i Kezariya Maritima ku isaha ya cyenda bigereranya ishusho ya fraktali y'igihe cyo ku isaha ya gatatu Kristo yabambwe kugeza ku isaha ya cyenda igihe Koruneliyo yatamaga guhamagaza Petero. Igihe cya Pentekote, uherye ku isaha ya gatatu y'umusaraba kugeza kuri Petero mu rusengeru kuri Pentekote ku isaha ya cyenda, ni fraktali y'iminsi 1,260 uherye ku musaraba kugeza kuri Koruneliyo. Inshuro eshatu Data yavuzemo ni fraktali y'abamarayika batatu, nk'uko no mu nshuro eshatu Yesu yajyanaga Petero, Yakobo na Yohana bonyine. Amakuru y'ubuhanuzi yanditswe mu ibanga mu mirongo aho Petero agaragaza abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine ni ayimbitse nk'uko ukuri kose kwigeze kuba kumeze, nyamara ntiturashyira Petero i Panium muri Daniyeli cumi n'umwe.

Tuzakomeza iyi nyigisho mu nyandiko ikurikira.

Petero, intumwa ya Yesu Kristo, ku banyamahanga batataniye i Ponto, i Galatiya, i Kapadokiya, muri Aziya no muri Bitiniya, intore zatoranyijwe hakurikijwe kumenya mbere

y'igihe kw'Imana Data, mu kwezwa n'Umwuka, kugira ngo mwumvire kandi munyagirwe amaraso ya Yesu Kristo: Ubuntu bube kuri mwe, n'amahoro agwire. Hahimbazwe Imana kandi Se w'Umwami wacu Yesu Kristo, yo, nk'uko imbabazi zayo ari nyinshi, yaduhaye kuvuka ubwa kabiri ngo tugire ibyiringiro bizima ku bwo kuzuka kwa Yesu Kristo mu bapfuye, ngo duhabwe umurage utangirika, utanduye kandi utabasha gucika, mwabikiwe mu ijuru, mwebwe murindwa n'imbaraga z'Imana ku bwo kwizera, kugira ngo muzahabwe agakiza kateguriwe kuzahishurwa mu gihe cy'imperuka.

Muri byo munezererwa cyane, nubwo noneho, ari uko bikenewe, mumaze igihe gito muri agahinda bitewe n'ibigeragezo byinshi; kugira ngo ukwizera kwanyu kugeragejwe, kurusha cyane zahabu irimbuka agaciro, nubwo igeragerezwa mu muriro, kuzaboneke guheshwa ishimwe n'icyubahiro n'ubwiza ubwo Yesu Kristo azahishurwa; uwo, nubwo mutigeze mumubona, muramukunda; kandi nubwo none mutamubona, ariko mumwizera, munezererwa ibyishimo bitavugwa kandi byuzuye ubwiza; kuko murimo kwakira iherezo ry'ukwizera kwanyu, ari ryo gakiza k'ubugingo bwanyu.

Iby'ako gakiza ni ko abahanuzi bakoze ubushakashatsi babaza kandi bashakisha babishyizeho umwete, bo bahanuye ibyerekeye ubuntu mwagenewe kuza: bashakisha icyo ari cyo, cyangwa ubwoko bw'igihe Umwuka wa Kristo wari muri bo yerekanaga, ubwo watangaga ubuhamya mbere y'igihe ku mibabaro ya Kristo n'ubwiza bwagombaga gukurikiraho. Kandi bahishuriwe ko atari bo ubwabo bakoreraga, ahubwo ko ari twe bakoreraga ibyo bintu, ubu bikaba byarabagejweho n'abababwirije ubutumwa bwiza ku bwa Mwuka Wera woherejwe ava mu ijuru; ibyo bintu ndetse n'abamarayika bifuzwa kubirunguruka.

Nuko mukenyeze mu nda zo mu bitekerezo byanyu, mwirinde gusinda, kandi mwiringire kugeza ku iherezo ubuntu muzazanirwa mu guhishurwa kwa Yesu Kristo; nk'abana bumvira, ntimwishushanye n'irari mwahoze mukurikiza kera mukiri mu bujiji bwanyu; ahubwo nk'uko Uwahamagawe ari uwera, abe ariko namwe mube abera mu ngeso zanyu zose; kuko byanditswe ngo: "Muzabe abera, kuko ndi uwera."

Kandi nimwambaza Data, ari we ucira urubanza atarobanura ku butoni, akurikije umurimo wa buri muntu, mujye mumara igihe cy'ubusuhuke bwanyu hano mutinya; kuko muzi yuko mutacungujwe n'ibyangirika, nk'ifeza n'izahabu, ngo mukizwe imigenzereze yanyu y'ubusa mwahawe na ba sogokuruza banyu; ahubwo mwacungujwe n'amaraso y'igiciro cyinshi ya Kristo, nk'ay'umwana w'intama utariho inenge kandi utariho ikizinga: ni we koko wari warateganyijwe mbere yo kuremwa kw'isi, ariko agaragazwa muri ibi bihe by'imperuka ku bwanyu, mwebwe abamwizera mukizera Imana yamuzuye mu bapfuye, ikamuha ikuzo; kugira ngo ukwizera kwanyu n'ibyiringiro byanyu bibe mu Mana. Ko mwezereje imitima yanyu kumvira ukuri kubw'Umwuka, kugira ngo mukundane nk'abavandimwe b'ukuri kutaryarya, mukundane byimazeyo muvuye ku mutima uboneye: kuko mwabyawe ubwa kabiri, mutabyawe n'imbutu yangirika, ahubwo n'itabora, mubiheshejwe n'ijambo ry'Imana, rizima kandi rihoraho iteka ryose. Kuko abafite umubiri bome bameze nk'ibyatsi, n'ikuzo ry'umuntu ryose rimeze nk'ururabyo rw'ibyatsi. Ibyatsi biruma, n'ururabyo rwabyo rugahunguka: ariko ijambo ry'Umwami rihoraho iteka ryose. Kandi iri ni ryo jambo mwabwiwe mu butumwa bwiza. 1 Petero 1:1–25.